

А. А. Олешко

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри смарт-економіки
Київського національного університету технологій та дизайну

К. М. Павлюк

магістрантка кафедри смарт-економіки
Київського національного університету технологій та дизайну

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СФЕРИ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНИМ МАЙНОМ МІСТА

У статті досліджено особливості управління комунальним майном міста в умовах цифрової трансформації національної господарської системи на всіх ієрархічних рівнях.

Управління комунальним майном є важливим напрямом регіональної політики держави щодо вирішення економічних і соціальних проблем, підвищення рівня та якості життя населення, зміцнення фінансової системи, місцевих бюджетів, розвитку ефективної та конкурентоспроможної муніципальної економіки і не можливе без застосування сучасних цифрових технологій. Управління комунальним майном передбачає здійснення органом місцевого самоврядування та уповноваженими ним органами повноважень щодо реалізації прав територіальної громади села, селища, міста, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними з метою задоволення потреб територіальної громади, державних та суспільних потреб.

Метою статті є узагальнення теоретичних положень цифрової трансформації сфери управління комунальним майном та формування обґрунтованих пропозицій щодо запровадження інноваційних інструментів розвитку міст.

З'ясовано, що розвиток сервісів розумного міста забезпечує підвищення оперативності й ефективності інформаційної підтримки управлінських рішень та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку міста. Цифровізація забезпечує задоволення інформаційних потреб міської громади та підвищує ефективність обліку і використання майнових об'єктів міської території.

Впровадження концепції «Smart cities» в управління комунальним майном дозволить поліпшити інфраструктуру мережевих комунікацій, створити зручну для жителів міста систему надання муніципальних послуг та цифровізувати процеси обліку та аудиту комунального майна. Також важливою перевагою цифровізації сфери управління комунальним майном територіальних громад визначено економію бюджетних коштів та усунення дублюючих функцій за рахунок створення інфраструктури ІКТ, автоматизованих інформаційних систем, інноваційного програмного забезпечення та цифрових платформ.

Зроблено висновок, що включення цифрових технологій у механізми управління міською фізичною інфраструктурою сприяє розвитку інформаційної інфраструктури, ефективно використання якої робить життя міських жителів та гостей міста більш комфортним і безпечним середовищем проживання та сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності міста.

Ключові слова: управління комунальним майном, територіальна громада, місцеве самоврядування, цифрова трансформація, Smart City.

Постановка проблеми. Управління комунальним майном є важливим напрямом регіональної політики держави щодо вирішення економічних і соціальних проблем, підвищення рівня та якості життя населення, зміцнення фінансових систем, розвитку ефективної та конкурентоспроможної економіки і не мож-

ливе без застосування сучасних інформаційних технологій.

Застосування цифрових технологій в умовах сьогодення є невід'ємною складовою ефективності. Від ефективної системи функціонування інституту комунальної власності напряму залежить добробут громадян, процвітання суспіль-

ства та перспективи розвитку територіальної громади.

В умовах формування цифрового суспільства до базових функцій органів місцевого самоврядування, належить застосування цифрових технологій в сферах управління суспільним життям та забезпечення належних умов, необхідних для економічного та соціального розвитку населення. Це потребує зміни системи управління комунальною власністю з проведенням наскрізної цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження процесів цифровізації у сфері управління майновим комплексом територіальних громад знайшли відображення у працях таких вчених як Сментина Н.В. [1], Тихончук Л.Х. [2], Лебеда Т. Б. [3], Петренко Н. О., Машковська Л. В. [4], Куйбіда В. С., Карпенко О. В. [5], Войтович Р. [6], Струтинська І. В. [7].

Ці результати наукових досліджень підтверджують значимий вплив цифровізації на сферу економіки, суспільне життя, розвиток громади.

В Україні політика цифровізації зорієнтована на вирішення проблем державного управління в контексті запровадження електронного урядування. Загалом ключовими імперативами державного управління цифровим розвитком є наскрізна цифровізація в усіх сферах життєдіяльності, сприяння розвитку інформаційного суспільства та прискорення економічного зростання за допомогою цифрових технологій, стимулювання міжнародного цифрового співробітництва, забезпечення усіх верств населення до інформаційно-комунікаційних технологій, формування цифрових навичок, забезпечення цифрової безпеки й захисту цифрових прав і свобод громадян [8].

Водночас, питання цифрової трансформації комунального сектора потребують подальших наукових пошуків.

Метою статті є узагальнення теоретичних положень цифрової трансформації сфери управління комунальним майном та формування обґрунтованих пропозицій щодо запровадження інноваційних інструментів задля реалізації зважених управлінських рішень, спрямованих на підвищення добробуту громади та максимізації надходжень прибутку до бюджету.

Виклад основного матеріалу. Управління комунальним майном передбачає здійснення органом місцевого самоврядування та уповноваженими ним органами повноважень щодо

реалізації прав територіальної громади села, селища, міста, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними з метою задоволення потреб територіальної громади, державних та суспільних потреб.

Комунальне майно, що складає матеріальну та фінансову основу місцевого самоврядування та використовується для забезпечення соціально-економічних потреб населення, відноситься до комунальної власності.

Згідно з Конституцією України, комунальна власність, як власність територіальних громад сіл, селищ, міст є матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування [9, ст. 142]. До складу комунальної власності входять соціальний житловий фонд, майно місцевих органів влади, місцеві фінанси, об'єкти, за допомогою яких здійснюється комунальне обслуговування населення, підприємств і організацій території. До неї також належать споруди і мережі водопровідно-каналізаційного господарства, тепlopостачання, електропостачання, інженерна інфраструктура, підприємства і організації місцевого підпорядкування тощо [10, ч.1, ст. 60]. Власність є системою відносин, яка має ефективно регулюватися органами управління з метою ефективного функціонування економіки та соціальної сфери.

Суб'єктами права комунальної власності є територіальні громади, які управляють майном через обрані ними органи місцевого самоврядування. Згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчі органи мають здійснювати від імені та в інтересах територіальної громади мають спрямовувати свою діяльність в збільшення прибутку від комерційної власності та оптимізацію бюджетних витрат на утримання соціальної власності [10].

До повноважень рад включають: визначення розміру частки прибутку, що зараховується до місцевого бюджету, від здачі в оренду майна комунальними підприємствами, установами та організаціями; встановлення управління та контролю за використанням прибутку відповідних підприємств, та організацій власності територіальних громад; прийняття рішень про порядок та відчуження майна; підготовка переліку об'єктів, які можуть надаватися в оренду, а які використовуватися для задоволення потреб населення; затвердження програм приватизації; вирішення питань щодо створення, ліквідації, реорганізації комунального майна територіальної громади; приймає рішення про

передачу іншим органам господарського управління повноважень щодо управління об'єктами комунальної власності [10, ч. 29-33 ст. 26].

Цифрова трансформація як процес переходу до нових способів діяльності шляхом впровадження цифрових технологій та цифрових сервісів торкнулась усіх сфер національного господарства на різних ієрархічних рівнях.

В контексті управління комунальним майном та комунальною власністю забезпечення ефективного функціонування територіальної громади з урахуванням потреб їх жителів сприяє концепція «розумного міста».

«Розумне місто» (Smart City) – інноваційна система, спрямована на підвищення конкурентоспроможності та ефективності міських послуг. Основою концепції розумного міста є використання інформаційних технологій для більш ефективного функціонування інфраструктури та відповідності потребам жителів. Розвиток сервісів розумного міста сприяють пришвидшенню прийняття управлінських рішень, економії коштів бюджету, покращення надання інформаційних послуг для громадян та підприємств.

Відповідно до Аналітичної доповіді [11, с. 2] потенційною перевагою впровадження smart-технологій у фізичну інфраструктуру міста є контроль життєзабезпечення міста.

Впровадження smart-рішень в механізм управління комунальним сектором економіки стало головним аргументом корисності відповідно до потреб суспільства за одночасного впровадження концепції сталого розвитку. За словами К. Маркевич, ефективність використання комунального майна громадою безпосередньо залежить від його оцифрування. Насамперед, це стосується процесів цифровізації секторів ЖКГ, енергетики, будівництва та громадського транспорту. Завдяки впровадженню цифровим технологіям в інфраструктуру міста, можна отримати інформацію про ефективність використання комунального майна. Така інфраструктура має вагомe значення для досягнення цілей Сталого розвитку до 2030 року та забезпечення стійкого економічного зростання [12].

В умовах формування цифрового суспільства, більшість економічних процесів переходять в онлайн формат, що дає можливість підтримувати робочі процеси в дистанційному режимі. Комунальна сфера не є виключенням і також потребує цифрової трансформації та виявлення нових та ефективних інструментів управління об'єктами комунальної власності

з метою належного забезпечення соціальних потреб територіальної громади.

Використання технологій призводить до збільшення швидкості передачі та обробки інформації що веде до зростання капіталу активів. Урбанізація, доступ до інтернету та онлайн ресурсів, формування необхідного розуміння та оволодіння базовим рівнем цифрових навичок є необхідною умовою у рамках концепції «Smart cities» [13].

Ключовими факторами успіху у становленні концепції «Smart cities» є: 1) розгортання інфраструктури мережевих комунікацій; 2) ефективна освіта та навчання працівників щодо використання інфраструктури ІКТ; 3) політика та програми підтримки “цифрової демократії” шляхом подолання “цифрового розриву” між різними групами суспільства та досягнення “цифрової інклюзії”; 4) створення середовища, сприятливого для інновацій та приваблення креативних людей та бізнесів; 5) маркетинг «розумних» громад як вигідних місць для життя, роботи та ведення бізнесу, що дозволяє залучати талановитих працівників та інвестиції [14].

Наявність значної кількості об'єктів комунальної власності та способів їх використання, змушує органи влади шукати нові механізми та підходи до управління такими об'єктами та застосовувати новітні технології їх реалізації. Вирішенням задачі ефективного використання комунального майна, за умови, що об'єкти обов'язково залишаються у власності територіальної громади є впровадження цифрових технологій в сферу комунального сектору.

Важливою перевагою цифровізації сфери управління комунальною власністю є значна економія бюджетних коштів та усунення дублюючих функцій за рахунок створення інфраструктури ІКТ, автоматизованих інформаційних систем та цифрових платформ.

Одним із дієвих механізмів підвищення ефективності використання комунального майна є модуль Департаменту комунальної власності (ДКВ), що розробляється у м. Київ і є складовою АІС «Майно» [15]. Модуль ДКВ та побудований з використанням підходів централізованої програмно-технологічної платформи, уніфікацією програмно-технічних засобів розробки (модернізації) прикладної функціональності, використанням сучасних веб-портальних, сервісно-орієнтованих та геоінформаційних технологій.

Програмний комплекс призначений для інформаційно-технологічного забезпечення

процесів, які знаходяться в компетенції Департаменту комунальної власності Київської міської державної адміністрації, а саме:

- обліку (створення), актуалізації і використання майнових об'єктів міської території (середовища, інфраструктури);
- автоматизації процесів, пов'язаних з використанням та управлінням даними об'єктами;
- підвищення оперативності й ефективності інформаційної підтримки управлінських рішень та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку міста;
- задоволення інформаційних потреб органів місцевого самоврядування і територіальних органів державної влади;
- задоволення інформаційних потреб міської громади.

Функціонування та розвиток цифрових технологій потребують постійної підтримки з боку розробників для їх пристосування до нормативної бази, що постійно вдосконалюється, технічних та програмних засобів, що постійно розвиваються у бік ускладнення та збільшення функціональності.

Найефективнішим інструментом управління комунальним майном є цифровізація інфраструктури міста, яка дозволяє оцінювати картину комунальної власності загалом та приймати аргументовані рішення спрямовані на підвищення прибутковості об'єктів та підвищення задоволення соціальних інтересів мешканців громади.

Висновки і пропозиції. Включення цифрових інформаційних технологій у механізми управління міською фізичною інфраструктурою сприяє розвитку інформаційної інфраструктури, ефективне використання якої робить життя міських жителів та гостей міста більш комфортним і безпечним середовищем проживання, сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності міста у боротьбі за інвестиції та туристичні потоки. Це також стосується секторів житлового будівництва, енергетики, будівель та громадського транспорту, а також широкомасштабного використання інтегрованих цифрових платформ (smart-cities та Київ цифровий) у таких сферах, як міське управління, освіта, охорона здоров'я та екологічний контроль.

Слідування глобальним цифровим трендам у процесах цифрового розвитку українського суспільства дозволить здійснити технологічний прорив і забезпечити рівноправне позиціонування України в світогосподарських процесах.

Список використаної літератури:

1. Ефективність управління комунальною власністю на базі впровадження оціночної діяльності: Автореф. дис.. канд. екон. наук / Н.В. Сментина; Одес. держ. екон. ун-т. О., 2006. 19 с.
2. Тихончук Л.Х. Інституційно-економічні засади державного регулювання міжнародної діяльності корпорацій. Рівне. 2018. 308 с.
3. Лебеда Т. Б. Деякі підходи щодо визначення ефективності управління комунальним майном. *Теорія та практика управління*. 2004. № 5. С. 51-55.
4. Петренко Н. О., Машковська Л. В. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 112-119.
5. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместнік В. В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник НАДУ при Президентові України (Серія "Державне управління")*. 2018. № 1. С. 5 – 10.
6. Войтович Р. Особливості впровадження електронного уряду в Україні. *Аспекти місцевого самоврядування*. 2004. № 4. С. 19.
7. Струтинська І. В. Дефініції поняття «цифрова трансформація». 2019. Вип. 48-2. С. 91-96.
8. Олешко А. А. Ключові імперативи державного управління цифровим розвитком. *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2019. № 3 (67). С. 87– 91. DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401-2019-3-16>.
9. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
10. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" № 280-97 від 21 травня 1997 р.
11. Маркевич К., Сіденко В. Smart-інфраструктура у сталому розвитку міст: світовий досвід та перспективи України. 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-SMART-%D0%A1YTI-SITE.pdf>.
12. Концепція «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/>.
13. Олешко А. А., Ровнягін О. В., Прима В. І. Ключові аспекти розвитку цифрових компетенцій населення. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". 2021. №11. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-11-7732>
14. Stratigea A. The concept of «smart cities». *Towards community development*. Netcom, 26-3/4, 2012, pp.375-388. URL: <https://www.researchgate.net/publication/261873805>
15. Облік та відображення об'єктів нерухомого майна територіальної громади міста Києва. URL: <http://eis.gukv.gov.ua>

Oleshko A. A., Pavliuk K. M. Digital transformation of municipal property management

The article examines the peculiarities of the municipal property management in the conditions of digital transformation of the national economic system at all hierarchical levels.

Municipal property management is an important direction of the state's regional policy for solving economic and social problems, improving the level and quality of life of the population, strengthening financial systems, developing an efficient and competitive economy, and is not possible without the use of modern information technologies.

The purpose of the article is to generalize the theoretical provisions of the digital transformation of the sphere of municipal property management and to formulate well-founded proposals for the introduction of innovative tools for the development of cities.

It has been found that the development of smart city services ensures an increase in the efficiency and effectiveness of information support for management decisions and the provision of sustainable socio-economic development of the city. Digitization ensures the satisfaction of the information needs of the urban community and increases the efficiency of accounting and use of property objects of the urban territory.

The implementation of the concept of "Smart cities" in the municipal property management will improve the infrastructure of network communications, create a system of providing municipal services that is convenient for city residents, and digitalize the accounting and auditing processes of communal property. Also, an important advantage of the digitalization of the management of communal property of territorial communities is the saving of budget funds and the elimination of duplicate functions due to the creation of ICT infrastructure, automated information systems, innovative software and digital platforms.

It was concluded that the inclusion of digital technologies in the management mechanisms of the city's physical infrastructure contributes to the development of information infrastructure, the effective use of which makes the life of city residents and guests of the city a more comfortable and safe living environment, contributes to increasing the level of the city's competitiveness.

Key words: *municipal property management, local self-government, local community, digital transformation, Smart City.*